

TÜRKİYE VE AZERBAYCAN'DA SERGİLENEN
BİR YAĞMUR RİTÜELİNİN KARŞILAŞTIRMALI TAHLİLİ

A Comparative Analysis of a Rain Ritual
Displayed in Turkey and Azerbaijan

Dilaver DÜZGÜN*

Özet

İklimlere ve çevresel faktörlere bağlı olarak ortaya konulan ritüel nitelikli gösterilerin bir kısmı zamanla seyirlik oyuna dönüşmüştür. Türk dünyasında yaygın olan bu tür gösterilerden biri de yağmurla ilgili olanıdır. Dodu Dodu, Çömçe Gelin ve Yağmur Gelini gibi adlarla anılan bu oyunun sergilenişi bakımından Azerbaycan ve Türkiye sahalarında büyük bir benzerlik bulunmasına rağmen farklı amaçlarla sergilenmesi dikkat çekmektedir.

Anadolu'da genellikle yağmurların yağmadığı, kuraklığın söz konusu olduğu dönemlerde çocukların bir araya gelerek bir süpürgeye elbise giydirip gelin gibi süsledikten sonra kapı kapı dolaşarak yiyecek toplamaları şeklinde gerçekleşen "yağmur gelini" oyununun amacı, yağmurun yağmasını ve kurak günlerin sona ermesini sağlamaktır. Tekerlemeler de oyunun vazgeçilmez bir parçasıdır.

Azerbaycan'da ise aynı oyun, benzer bir biçimde sergilenmekle birlikte yağmurun çok yağdığı dönemlerde yağışı önlemek, güneşin çıkmasını sağlamak amacıyla yöneliktir. Buna bağlı olarak tekerlemelerde de farklılıklar ortaya çıkar.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Azerbaycan, yağmur törenleri, halk inançları

Summary

Some part of the ritual-characterized shows put forth based on climates and environmental factors have changed into theatrical plays over time. One of these shows common in the Turkish world is the one related to rain. This plays is called by names such as Dodu Dodu, Çömçe Gelin (Çömçe Bride) and Yağmur Gelini (Bride of Rain) and although there is a great similarity in its type of display in the Azerbaijan and Turkey fields, it attracts attention that it is displayed with different purposes.

The purpose of the "Bride of Rain" play that is generally actualized in Anatolia in the periods when it does not rain and when there is drought, takes place in forms of children coming together to go around to houses to collect food after they decorate a broom like a bride with clothes is to provide rain and the end of the dry days. The rhymes are an integral part of the play.

In Azerbaijan the same play is displayed in a similar way, however, its purpose is to prevent rainfall in the periods when there is too much rain and to get the sun come out. Correspondingly, there are also differences in the rhymes.

Key Words: Turkey, Azerbaijan, rain ceremonies, people's beliefs

* Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
dilaverduzgun@gmail.com

GİRİŞ

Çevresel faktörlere bağlı olarak yılın belli günlerinde sergilenen ve bünyesinde barındırdığı canlandırmaya dayalı unsurlardan dolayı köy seyirlik oyunları içinde değerlendirilen Godu Godu Oyunu, bazı bölgelerimizde hâlâ varlığını korumaktadır. Eski bolluk törenlerinin kalıntısı olduğu anlaşılan törenin giderek oyunlaştığı, zamanla tabiat yasalarını etkilemeye yönelik ritüel özelliğinin yanı sıra eğlenceye dönüştüğü görülmektedir.

Ancak, teknolojinin gündelik hayatımıza daha fazla girmesi, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişin hızlanması ve kırsal alandan şehir merkezlerine yapılan göçün artması gibi nedenlere bağlı olarak oyun, eski canlılığını kaybetmiş durumdadır.

Bu araştırmada Türkiye sahasıyla ilgili halk kültürü ürünlerinin bir kısmı tarafımızdan derlenmiş, bir kısmı ise yazılı kaynaklardan temin edilmiştir. Azerbaycan sahasıyla ilgili uygulamalar için tümüyle yazılı kaynaklara başvurulmuştur.

I. OYUNUN ADI

Oyunun adı, Türkiye sahasında bölgelere göre farklılık göstermektedir. Onlarca farklı adlandırmanın söz konusu olduğu oyunu karşılamak üzere en çok kullanılan isimler Çömçe Gelin, Yağmur Gelini, Dodu Dodu ve Godu Godu biçimindedir. Bunların dışında Bolbadik, Kepçe Hatun, Mırmındik, Bodi Bostan, Kepçecik, Su Gelini ve Yağmur Kızı da aynı oyunu karşılamak üzere kullanılan kelimelerden bazılarıdır.

Azerbaycan sahasında ise oyun Dodu Dodu, Godu Godu, Gödü Gödü, Kodu Kodu, Hodu Hodu, Güdü-Güdü, Dudu adlarıyla bilinmektedir.

II. OYUNUN SERGİLENME AMACI VE ZAMANI

Oyun, Türkiye'nin bütün bölgelerinde yağmurun yağmadığı, kuraklığın yaygın olduğu dönemlerde kuraklığa son vermek amacıyla 13-15 yaşlarındaki çocuklar tarafından icra edilir. Oyunun, Alanya'nın bazı yaylalarında şiddetli fırtınaların dinmesi, Rize'de yağışlara son vermesi için sergilenmesi istisna teşkil eder.

Azerbaycan sahasında araştırma yapan M. H. Tehmasib, Elçin Aslanov, Mahmud Allahverdiyev ve Valeh Hacılar gibi araştırmacılar, oyunun yağmurlu günlerde güneş çıkarmak amacıyla sergilendiğini belirtirler.

Mahmud Allahverdiyev, godu-godu oyununun, yağmurlu günlere son vermek amacıyla sergilendiğini belirterek bunun mitolojik temelleri olduğuna işaret eder. Allahverdiyev, Azerbaycan mitolojisinde Mitra (Güneş)'nin bolluk bereket ilahesi olduğunu, yağmur ve sel baskını gibi doğal afetlerden korunmak amacıyla onun şerefine çeşitli törenler düzenlendiğini belirtir ve şu bilgileri verir: "Bisütun dağında Dara'dan galan meşhur bir abide var. Bu, ilahi Mitra'nın mügeddes yeri imiş. Hetta onun gezmesi için burada ağ at da dururmuş. Leysan yağışları zamanı Mitra'ya Güneş'e hesr olunmuş, hüsusi merasim tamaşası keçirilirmiş. Burada güneşi temsil eden gelincik düzeldir, döşüne de muncug veya başga bezek eşyaları asırdılar."¹

Azad Nebiyev de godu-godu oyununun, uzun süren yağmurlu günlere son vermek ve güneşi çıkarmak amacıyla sergilendiğini, bunun eski devirlerden kalma "güneş" inamışı ile ilgili olduğunu ifade eder.²

Valeh Hacılar, Karayazı ve Borçalı bölgelerinde bu merasimin aynı gerekçelerle icra edildiğini ifade eder. Hacılar, benzer törenlerin Gürcüler arasında çoğunlukla kuraklık zamanlarında yağmurun yağması amacıyla sergilendiğini, son zamanlarda ise Gürcistan'ın bazı bölgelerinde yağmurlu günlere son vermek amacıyla ortaya konulduğunu ifade eder.³

Azerbaycan Klassik Edebiyatı Kitabhanası adlı esere göre törende taşınan yapma bebeğin kapı kapı gezdirilmesi sırasında söylenen tekerlemeler, yağmurların dinmesini sağlamak, "insanların gözlerini tikdiyi mehsulu selden daşğından hilas etmek" amacıyla ortaya konulur ve kırmızı bezlerle bezetilmiş olan "hodu", güneşi sembolize etmektedir.⁴

¹ Mahmud Allahverdiyev, Azerbaycan Halk Teatırı Tarihi, Bakü 1978, s. 20

² Azad Nebiyev, El Neğmeleri Halk Oyunları, Bakü 1988, s. 140

³ Valeh Hacılar, Gürcüstanda Türk Halk Edebiyatı Eneneleri, Bakü 2005, s. 19-20

⁴ Azerbaycan Klassik Edebiyatı Kitabhanası-1. Cild-Halk Edebiyatı, Bakü 1982, s. 497

III. OYUNUN SERGİLENME BİÇİMİ

A. Oyunun Türkiye’de Sergilenişi

Oyunun Türkiye’deki sergileniş biçimi genel hatlarıyla şöyledir: Yağmurun yağmadığı Mayıs-Haziran aylarında 13-15 yaşlarındaki çocuklar bir araya gelerek bir süpürgeye elbise giydirip gelin gibi süslerler. Bu yapma bebeği uzun bir çubuğa bağlarlar. Çubuğu taşıyan iki çocuk önde gider, diğer çocuklar da arkadan takip ederler. Böylece bütün evler dolaşılır. Her evin önüne geldiklerinde şunları söylerler:

Bolbadigim bol ister
Gaşlıh gaşlıh yağ ister
Verenin bir güzel oğli olsun
Vermiyenin topal mopal bir gızı olsun
Tarlasını sel bassın

Önünde durulan evin hanımı çıkar, yağmur gelinine ve çocuklara su serper. Çocuklara evden yağ, bulgur, yumurta gibi yiyecekler verir. Çocuklar hep bir ağızdan bağırırlar:

Tarlada çamur
Teyhnede hamur
Ver Allahım ver
Bir sulı yağmur

Evleri sırayla dolaşan çocuklar bir araya gelerek topladıkları yiyecekleri pişirip yerler, eğlenirler.⁵

Anadolu’da oyunun varyantları şöyle özetlenebilir:

Bünyan ve Kağın’da bebek, biri uzun, diğeri kısa olan iki çubuğun artı biçiminde birbirine bağlanmasıyla elde edilir. Kağızman, Göle, Ağrı, Kars ve çevresinde süpürge yapılar. Harkaçtığı ve Aşağıçıyanlı köylerinde bir ağaç kepçe, bebek biçiminde süslenir. Akdağmadeni’nde bir değneğe elbise giydirilir. Değnek, bir kişi tarafından taşınır, diğerleri onu takip ederler. Evin önünde yağmur gelinine su serpilir. Çocuklar gelini yüksek bir yere dikerler. Gelin kurumadan önce

⁵ Dilaver Düzgün, Erzurum Köy Seyirlik Oyunları, Ankara 1999, s. 76-77

yağmurun yağacağına inanılır. Eğer yağmazsa gelini taşlarla parçalar ve dağıtırlar.

Safranbolu, Ürgüp, Tepe ve Kırıtlı'da canlı bir çocuk, yağmur gelini olur. Tepe köyünde dodu yapılan kişinin başına kalbur veya leğen konulur. Bir kişi de "dodu çanı"nı çalar. Toplanan yiyeceklerin bir kısmı fakirlere verilir. Ürgüp'te yağmur gelini olacak çocuğun bülüğe ermiş öksüz veya fakir bir kız olmasına dikkat edilir. Gittikleri evin önünde yağmur gelininin başına su dökülürken arkadaşlarından biri suyun altına kalbur tutar. Safranbolu'da gençlerden birinin başına bir tabla, tablanın içine varsa yeşil, yoksa kuru ekin konulur. Evler dolaşılırken ekinin üzerine su serpilir. Kırıtlı'da ise erkek çocuklardan biri "Tomas" olur. Başına kıldan yapılmış bir torba geçirilir. Yüzü siyaha boyanır. Vücudunun çeşitli yerlerine çanlar takılır. Aynı köyde kız çocuklarının sergiledikleri oyuna "çomça-bişek gelin" adı verilir.

Çorum'un bazı köylerinde uygulama tamamen farklıdır. İhtiyar bir eşek, köyün en yaşlı kadınının gelinlik elbisesi ile süslenir. Fakir bir kız çocuğu, başında kurbağa dolu bir sele ile eşeği sokak sokak dolaştırır. Her kapının önünde seleye bir ibrikle su dökülür. Kurbağalar bağrışır, kız çocuğu da ıslanır.

Anadolu'da tören esnasında söylenen tekerlemeler, yörelere göre farklılık arz eder. Örneğin, Kars'tan derlenen tekerleme şöyledir:

Godu Goduyu gördün mü?
Godu'ya selam verdin mi?
Godu kapıdan geçende
Başına bir su döktün mü?

Godu Godu ne ister?
Kaşık kaşık yağ ister
Allah'tan yağmır ister
Ver Allahım ver bir sulu yağmır

Yağ yağ yağmır
Tarlada çamır

Teknede hamır
Ver Allahım ver
Bir sulu yağmır
Ürgüp'te ise şu tekerleme söylenir:
Yağmur gelini yağ ister
Bir batmancık bal ister
Koyun kuzu ot ister
Öküzler ekmek ister
Teknede hamur
Tarlada çamur
Ver Allahım ver
Bir sulu yağmur

Oyunun Çorum'daki icrasında söylenen tekerleme oldukça farklıdır:

Eşşek gelin olur mu, olur mu ?
Yer yağmursuz olur mu, olur mu ?
Kurbağa susuz olur mu, olur mu ?
Yer yarıldı yağ ister
Ufacıklar aş ister
Ekin bol olsun, bol olsun
Madrabazların gözleri kör olsun⁶

B. Oyunun Azerbaycan'da Sergilenişi

Mahmud Allahverdiyev, yağmurlu günlerde güneşi temsil eden bir bez bebek yapıldığını, bebeğin göğsüne boncuk veya başka süs eşyalarının asıldığını ve bunun bir grup tarafından dolaştırıldığını, bu esnada heyecanlı bir şekilde çeşitli şiirsel ifadelerin ortaya konulduğunu, doduyu gezdiren kişinin monolog söylediğini belirtir.⁷

Elçin Aslanov, Karabağ ve Gence'de dodu adı verilen "gırmızı yaylığa sarılmış güzgü ve çömçe"nin kapı kapı gezdirilerek "dodunu gördünüz mü" şeklinde başlayan tekerlemeler söylendiğini ve dodu etrafında birtakım oyunlar icra edildiğini belirtir. Yazar, Güneybatı rayonlarında bu yapma bebeğin "godugodu" veya "gü-

⁶ Düzgün, a.g.e., s. 77-83

⁷ Allahverdiyev, a.g.e., s. 20-21

dügüdü" biçiminde adlandırıldığını, "güdü"nün yaklaşık 120 cm. uzunluğunda, iki çubuğun çarmıha benzer bir biçimde bağlanarak buna elbise giydirilmesi suretiyle elde edildiğini söyler.⁸

Azerbaycan Klassik Edebiyatı Kitabhanası adlı eserde verilen bilgilere göre "güdü güdü", "hodu hodu", "gödü godu", "godu godu" ve benzeri adlarla anılan ve kırmızı parça ile bezetilen gelincik kapı kapı gezdirilir ve şu sözler söylenmiştir:

Güdü-güdü ha güdü-güdü
Güdü-güdünü gördünüz mü
Güdüye salam verdiniz mi
Güdü burdan ötende
Gırmızı günü gördünüz mü

Güdü palçıga batmışdı
Garmaladım götürdüm
Gızıl gaya dibinden
Gırmızı gün götürdüm

Gara toyug ganadı
Kim bürdü kim sanadı
Göçeliye getmişdim
İt baldırım daladı

Yağ verin yağlamağa
İp verin bağlamağa
Verenin oğlu olsun
Vermeyenin gızı olsun
Bir gözü de kor olsun
Tendire düşsün
Gırmızı bişsin⁹

⁸ Elçin Aslanov, El-Oba Oyun Halk Tamaşası/Halk Oyun Tamaşa Medeniyetimizde Deyim ve Adların İzahlı Söz Kitabı, Bakü 1984, s. 68, 120, 122-123

Azad Nebiyev oyununun oynanışını “bir deste adam godu düzeldib yağış yağarken palçıqlı, yağışlı, çok rütubetli yerlerden keçer ve ohuyardılar” biçiminde özetler ve oyun sırasında “Godu kün çıharmasa/Gözlerin oymag gerek” biçiminde bir istek ifadesi ortaya konulduğunu da kaydeder.¹⁰

Allahverdiyev ve Nebiyev’in oyun kişilerinden “adamlar” biçiminde söz etmesine bakılırsa törenin kimi kez gençler veya yetişkinler tarafından da sergilendiği anlaşılmaktadır

Valeh Hacılar, Karayazı ve Borçalı bölgelerinde bu merasimin dodu-dodu adıyla günümüzde yaşamakta olduğunu, bunun, yağmuru durdurmak, güneşin çıkmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirildiğini ifade eder. Merasim hakkında şu bilgileri verir: Dodu gelincik şeklinde bezedilmiş çömçe veya içi oyulmuş ağaç parçasıdır. Çocuklardan ikisi dodunun sağ ve sol kolundan tutar, bir grup çocuk da onları takip eder. Obadaki çadırları gezer ve şunları söylerler:

Dodu-dodu gördün mü
Doduya salam verdin mi
Dodu burdan ötende
Kırmızı gün gördün mü

Mehlenize gelende
İt baldırını daladı
Yağ verin yağlayak
İp verin bağlayak

Güneşi sabırsızlıkla bekleyenler onlara yumurta, tatlı vb. yiyecekler verirler.¹¹

Azerbaycan’da mevsim merasimlerinden bahar ve yaz günlerine münhasır olanlarının tümünün nevruz törenleri ile birleştirildiğine tanık oluyoruz. Örneğin, M. İ. Hekimov’un verdiği bilgilere göre nevruz törenlerinde yallı adı verilen bir halay ekibi yer alır. Halayın baş tarafında yallıbaşı bulunur. Yallıbaşı,

⁹ Azerbaycan Klassik Edebiyatı Kitabhanası-1. Cild-Halk Edebiyatı, Bakü 1982, s. 103, 497

¹⁰ Nebiyev, a.g.e., s. 140

¹¹ Hacılar, a.g.e., s. 18-19

eline bir asa alır. Asanın uç kısmında güneşi sembolize eden gelincik vardır. Bir başka oyuncu, dumbul adlı bir çalgı aleti ile el çırpma ritmi oluşturur. Yallıbaşı, orada bulunan kosaya dönerek şunları söyler:

Godu-godunu gördün mü
Goduya salam verdin mi
Godu burdan keçende
Gırmızı gün gördün mü
Yağ verin yağlamağa
Bal verin ballamağa
Buğ verin buğlamağa
Bağ verin bağlamağa
Godu gülmek isteyir
Goymayın ağlamağa
Goduya gaymag gerek
Gabları yaymag gerek
Godu gün çıharmasa
Gözlerin oymag gerek

Diğer oyuncular koro halinde şunları söylerler:

A novruzum novruzum
Can novruzum novruzum

Oyun karşılıklı konuşmalarla uzayıp gider ¹²

Telli Memmedova ise oyunun sergilenişini şöyle özetler: Mahallenin gençleri bir tahta kepeceye elbise giydirerek gelin biçiminde düzenler ve çeşitli süs eşyalarıyla donatırlar. Bu bez bebeği ev ev gezdirerek şu tekerlemeyi söylerler:

Godu-godunu gördün mü
Goduya salam verdin mi
Godu burdan ötende
Gırmızı gün gördün mü

¹² M. İ. Hekimov, Oğuz-Terekeme Halk Merasimleri ve Meydan Tamaşaları, Bakü 1997, s. 123-124

Goduya gaymag gerek
Gablara yaymag gerek
Godu gün çihartmasa
Gözlerin oymag gerek

Bu arada gençler, çeşitli taklit ve canlandırma hareketleri yaparlar. Örneğin, goduyu çubukla vurup öldürürler, sonra diriltirler, onu oynatırlar, atıp tutarlar, oyunlara çeşitli güldürü unsurlarını sokarlar.¹³

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

“Godu godu” yaygın adıyla Türkiye ve Azerbaycan sahalarında sergilenen oyununun, eski bolluk törenlerinin kalıntısı olduğu açıktır. Sadece yılın belli günlerinde (Türkiye’de kurak, Azerbaycan’da yağmurlu günlerde) ortaya konulması, oyunun ritüel kaynaklı olduğunu göstermektedir. Oyun tekerlemelerinin dua sözlerine benzemesi de bunun en açık delilidir.

Oyunda taşınan yapma bebek de eski inançların izlerini taşıyor. Totem devirlerinin bir devamı niteliğindeki ongunları hatırlatan bu yapma bebek, Türkiye’de yağmuru yağdırmada etkili olduğuna inanılan kurbağayı simgeler. Hatta Türkiye’deki bazı uygulamalar, doğrudan kurbağanın belli işlemlere tabi tutulduğunu gösteriyor. Örneğin, Zeki Başar bu konuda Erzurum’daki halk inançlarını aktardığı bir araştırmasında uygulamayı şöyle özetler:

“Bir kurbağa yakalanır, özel şekilde yapılan bir don giydirilir. Bu hali ile bir çalıya asılır. Ertesi sabah ölmüş olsun veya diri kalsın donlu hali ile suya atılırsa yağmur yağar.”¹⁴

“Yağmurlar çok yağarak zararlı olduğu zaman, yağmurdan hasıl olan çamurdan bir kurbağa yapılır. Yapılan kurbağalar kibleye bakan bir duvarın

¹³ Telli Memmedova, “Uşag Oyunları Hakkında”, Azerbaycan Şifahi Halk Edebiyatına Dair Tedkikler-Dördüncü Kitap, (Redaktör: Nureddin Seyidov), Bakü 1973, s. 167

¹⁴ Zeki Başar, Erzurum’da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları, Ankara 1972, s. 208

deliğine konur, 'Kurbağa kurusun, gökler durulsun' denir. Kuruma tamamlanınca yağmur kesilir."¹⁵

Azerbaycan'da ise üzerine kırmızı bir bez parçası örtülen bebek, yağmurlu günlere son verdiği kabul edilen güneşi sembolize etmektedir.

Burada cevaplandırılması gereken iki önemli soru vardır: 1. Aynı törensel oyunun aynı soydan gelen komşu iki ülke halkı arasında birbirinin zıddı amaçlar doğrultusunda sergilenmesi nasıl açıklanabilir? 2. Yağmurun yağmasını sağlamak veya yağmurlu günlere son vermek, yani bir doğa olayını etkilemek, tersine döndürmek amacıyla ortaya konulan bu uygulama neden çoğunlukla çocuklar tarafından gerçekleştirilmektedir?

İlk bakışta törenin çok yağış alan bölgelerde güneş çıkarmak, kurak olan bölgelerde yağmur yağdırmak amacıyla sergilendiği söylenebilir. Ancak, Türkiye ve Azerbaycan coğrafyası incelendiğinde bunun belirleyici bir faktör olmadığı anlaşılır.

Aynı tarihsel kökene sahip olan toplumlarda bazı kültür unsurlarının zamanla mahiyet değiştirmesi, varyantlaşma sürecinde amaçta veya araçta farklılaşmaya gidilmesi bütün dünya toplumlarında sıkça karşılaşılan bir durumdur. Hatta aynı ülke içinde varyantlaşmadan kaynaklanan bu farklılığı izlemek mümkündür. Örneğin Kastamonu'da beş taş oynarken yağmur yağacağına, Kırklareli'nde ise yağmayacağına inanılır.¹⁶ Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Oyunun çocuklar tarafından sergilenmesini araştırmacıların farklı nedenlerle açıkladıkları görülüyor. Oyunun sadece tekerleme kısımlarını araştırma konusu yapan Ali Duymaz'a göre yağmuru yağdırmak amacıyla bir yapma bebeğin kapı kapı dolaştırılması işinin çocuklar tarafından yürütülmesini "onların sabi, yani günahsız sayılması ve dolayısıyla dualarının kabul olma ihtimalinin yüksekliği inancından kaynaklanmaktadır."¹⁷

¹⁵ Başar, a.g.e., s. 209

¹⁶ Nebi Özdemir, *Türk Çocuk Oyunları*, Ankara 2006, c. 1, s. 299

¹⁷ Ali Duymaz, *İrfanı Arzulayan Sözler/Tekerlemeler*, Ankara [2002], s. 160

Çocuk oyunları ile ilgili yetkin ve kapsamlı bir eser ortaya koyan Nebi Özdemir ise bu konuyu şöyle açıklar: “İslamiyet’in kabul edilmesinden sonra Anadolu’da yetişkinler arasında yağmur duasının varlığına karşın törende kuklaya yer verilmediği görülür. Ancak, İslamiyet’in put olarak kabul ederek yasakladığı bu tür kukla, çocuk oyunlarında varlığını sürdürmüştür. Bir diğer deyişle önceki dönemlerde yetişkinlerin ritüel nitelik taşıyan töreni ve bu törende kullanılan oyun aracı, bir çocuk oyununa ve oyun aracına dönüşmüştür. Böylece şamanist dönemin bakiyesi, gayri-ciddi olarak kabul edilen çocuk oyunlarında rahatlıkla yaşatılabilmektedir.”¹⁸

Bütün bunlardan sonra çok eski bir bolluk töreninin farklı coğrafyalarda varyantlaşarak farklı tabiat olaylarını etkilemek amacıyla gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Zamanla oyun haline gelen törenin değişmeyen unsurları, kapı kapı dolaşma, canlandırmaya dayalı gösteriler sunma, her evden yiyecek toplama ve toplu ziyafettir. Bu unsurlar, Türk dünyasında mevsimlere bağlı olarak ortaya konulan yılbaşı, saya ve nevrüz gibi törenlerde de karşımıza çıkar.

KAYNAKÇA

- ALLAHVERDİYEV, Mahmud: Azerbaycan Halk Teatırı Tarihi, Bakü 1978
ALTAYLI, Seyfettin: Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü, 2 cilt, İstanbul 1994
ASLANOV, Elçin: El-Oba Oyun Halk Tamaşası, (Elmi redaktoru: Yaşar Garayev, Re’yci: Bekir Nebiyev), Bakü 1984
Azerbaycan Klassik Edebiyatı Kitabhanası-1. Cild-Halk Edebiyatı, Bakü 1982
BAŞAR, Zeki: Erzurum’da Tıbbi ve Mistik Folklor Araştırmaları, Ankara 1972
BAŞGÖZ, İlhan: “Çömçe Gelin-Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma”, Folklor Yazıları, İstanbul 1986, s. 17.
DAKUKLU, Mehmet Hurşit: “İmam Zeynelabidin Köyünde Yağmur Kesilmesi”, Kardeşlik Dergisi, 1970, yıl: 10, s. 1-2, (Mayıs Haziran), s. 36-37
DUYMAZ, Ali: İrfanı Arzulayan Sözler/Tekerlemeler, Ankara [2002]
DÜZGÜN, Dilaver: Erzurum Köy Seyirlik Oyunları, Ankara 1999
HACILAR, Valeh: Gürcüstanda Türk Halk Edebiyatı Eneneleri, Bakü 2005
HACIYEV, Valeh: Azerbaycan Folkloru En’eneleri, (Gürcüstandaki Türkdilli Folklor Örnekleri Esasında) Tiflis 1992

¹⁸ Özdemir, a.g.e., s. 298-299

- HEKİMOV, M. İ.: Oğuz-Terekeme Halk Merasimleri ve Meydan Tamaşaları, Bakü 1997
- İNAN, Abdülkadir, Makaleler ve İncelemeler 1, 3.Baskı, Ankara 1999
- KALAFAT, Yaşar: Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, 3.Baskı, Ankara 1999
- MEMMEDOVA, Telli: "Uşag Oyunları Hakkında", Azerbaycan Şifahi Halk Edebiyatına Dair Tedkikler-Dördüncü Kitap, (Redaktör: Nureddin Seyidov), Bakü 1973
- NEBİYEV, Azad: El Neğmeleri Halk Oyunları, Bakü 1988
- ÖGEL, Bahaeddin: Türk Mitolojisi II, 2. Baskı, 2002
- ÖZDEMİR, Nebi: Türk Çocuk Oyunları, 2 cilt, Ankara 2006
- SAATÇİ, Suphi: Kerkük Çocuk Folkloru, İstanbul 1984
- SEYİDOĞLU, Bilge: Mitoloji Üzerine Araştırmalar, İstanbul 2005, Dergâh Yayınları
- ŞENER, Sevda: "Tiyatronun Kaynağına İlişkin Kuramlar", Tiyatro Araştırmaları Dergisi, sayı: 6, 1975, s. 23-48
- TERZİBAŞI, Ata, "İrak Türkmenleri Arasında Yağmur Duası Törenleri", Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Cilt IV, 1976, s. 305-314
- TOKATLI, Ümit: Kerkük'te Yağmur Duası, Milli Folklor Dergisi, 3 (17), Bahar 1993, s. 28-29